

Ivan Nemanič, *Filmi Metoda in Milke Badjura 1926-1969*, Publikacije Arhiva Republike Slovenije, Inventarji, Serija: zbirke, zv. 3, Ljubljana 1994

V okviru predstavitve publikacij, ki jih je v mesecu novembru letošnjega leta izdal Arhiv Republike Slovenije je bila predstavljena tudi knjiga - inventar Ivana Nemaniča z naslovom *Filmi Metoda in Milke Badjura, 1926-1969*.

Omenjena knjižna izdaja sovпада s pripravami mednarodnih filmskih organizacij in UNESCO v počastitev stote obletnice gibljivih slik, kot so jih poimenovali prvi ustvarjalci filma.

V letu 1995, ko se bo dopolnilo magičnih sto let filmske nmetnosti, se bodo izvršile razne svečanosti z vsem bliščem in "glamurjem", tako značilnima za filmski "jet set", spektakularne filmske predstavitve novih ali na novo odkritih in restavriranih filmov, ki so iz teh ali onih razlogov že zatonili v pozabo, in tudi strokovna srečanja ljudi, ki se kakorkoli ukvarjajo s filmom, od režiserjev, igralcev do arhivskih filmskih entuziastov.

Ob danes v svetu modernih prireditvah, se je tudi filmski svet pod pokroviteljstvom UNESCO tokrat odločil, da bodo našeta dogajanja okoli filmske stotnice nosila v naslovu posebno sporočilo-mir v svetu. Pred združeno evropsko filmsko elito bo tako v Parizu predstavljen obnovljeni slovenski film *Dolina miru*. Denar za obnovo je prispevala fundacija UNESCO, ki želi na ta način pomagati državam v razvoju z nerazvito filmsko industrijo.

Slovenski filmski arhiv je z inventarjem Badjurovih filmov prispeval svoj delež k bogati svetovni filmski zakladnici. Filmi, ki sta jih posnela Metod Badjura in njegova zvesta žena, montažerka in svetovalka Milka Badjura, prikazujejo življenje Slovencev od začetkov dvajsetih let pa vse do konca sedemdesetih let tega stoletja.

Čeprav so mnenja glede filmskih zapisov, ki lahko vsebujejo tudi določeno mero fikcije v zgodovinskih strokovnih krogih nekoliko deljena, ostaja dokumentarni film kljub temu avtentični zapis dogodkov in na ta način vir iz prve roke. Ne bi bilo pravič, da bi nam filmi, tokrat Badjurovi, pomagali pri bistrivosti ali morda popravku že zapisanega zgodovinskega spomina. Za raziskovalce različnih znanstvenih disciplin od etnologov, krajinarjev, zgodovinarjev, sociologov in psihologov pomenijo filmi izziv, ki ga omogoča vizualno otipljiv dostop do dogodkov, kulture oblačenja in komuniciranja, podob pokrajin in mest, ki so hkrati časovno oddaljeni skoraj celo stoletje.

Morda bi se ob zabeleženih številnih in raznovrstnih prireditvah, ki so jih prirejali naši predniki, od običajnih narodnih veselje, raznovrstnih narodnih običajev, revij narodnih noš do športnih tekmovanj z mednarodno udeležbo, iznajdljivih bloških smučarjev, lepotnih tekmovanj v mnogih slovenskih krajih, čitalnic ter razvitega družabnega in športnega življenja v mestih ipd., podkrepila, okrnila ali smelo zavrgla klišejska podoba o Slovencih kot rojenih pesimistih s kompleksom manjvrednosti.

Novo rojeni optimizem, tako v življenju posameznika kot naroda, ki ga poraja sleherni konec trpljenja, še posebej po obdobju morije prve svetovne vojne, spodbujen s stoletnimi sanjami po svrčenosti v novi državi in upanju na konec gospodarske krize tridesetih let je moč razbrati tudi iz drugih dokumentarcev: navdušenje množice ob odkritju spomenika kralju Petru I. Osvoboditelju v Kranju leta 1931, prihodu njegovega kraljevega veličanstva Aleksandra Karađordjevića s sprogo kraljico, oblečeno v slovensko narodno nošo po cesti z Bleda ali prihodu kraljice Marije Karađordjević na podobno slovesnost v spremstvu župana mesta Ljubljane dr. Dinka Prica istega leta v Ljubljani,

Tako zgodovinarju nemirnega diha ob obveznem stalnem preverjanju že zapisanih informacij sicer stroka ob prvem kritičnem "nebodigatreba" na novo najdenem protiargumentu, hitro izgubi blišč naziva učiteljice narodov, ponuja pa mu priložnost obdelati delček zgodovine, ki jo ponujajo Badjurovi filmi, z zadovoljivo zgodovinsko distanco in hkratno pristnostjo, tako zaželeno in iskano pri preučevanju oddaljenih dogodkov.

Da filmi zaslužijo posebno pozornost, je na Slovenskem do izida inventarja Ivana Nemaniča vedel le ozek krog filmskih strokovnjakov in tako predstavlja inventar prvi strnjeni prikaz omenjenih ohranjenih filmov.

Režiser Metod Badjura je bil dokumentalist, ki je kot sodobnik pridno beležil, kar je tujelo oko filmske kamere. To je moč razbrati že ob prvem bežnem pregledu inventarja, saj se je le dvakrat poizkusil v ustvarjanju celovečernega filma.

Pri prebiranju inventarja je opaziti tudi veliko mero skrbne in arhivske predanosti pri zbiranju podatkov, ki so arhivistu Ivanu Nemaniču pomagali pri razkrivanju tančice z že nekoliko zaprašenih spominov na dogodke, kraje in osebe v filmskih zapisih.

V inventarju najdemo vse obvezne elemente, ki jih zahteva arhivska stroka:

- a) historiat nastanka filmov in kratek življenjepisa ustvarjalcev,
- b) popis filmov,
- c) abecedni seznam filmov in
- d) kazalo oseb, krajev in stvarnih gesel.

Posebno žlahtnost daje inventarju obširna strokovna obdelava petih filmov etnologa in filmologa Naška Križnarja pod naslovom *Narativne sheme petih Badjurovih filmov z vidika teorij zaznav*.

*Alja Ljubič*